

vágyaink netovábbja a pénz, s a rajta megszerezhető élvezetek. A vallás elvesztette hatalmát a szívek fölött; a hazaszeretet frázissá süllyedt; a tudományt nem az igazságért becsüljük, hanem a kényelem eszközeiért, melyeket megszerezni segít. Félreértettük a legnagyobb magyar szavát. *Széchenyi* azt mondta: gazdaggá kell tenni a nemzetet, hogy szabad lehessen; mi csupán a gazdagságra törekedtünk, feledve, hogy az csak alap, melyre a nemesebb törekvések építik a nemzeti nagyság épületét. Büszkén emlegetjük anyagi haladásunkat; de az erkölcsi hanyatlásra szemet húnynak.

A következő két fejezet szól az akarat neveléséről a *családban*, az *iskolában*. A családot, úgymond, vissza kell állítani eredeti méltóságára, legyen ismét egy-egy vára a nemzeti erkölcsnek, egy-egy erőssége a társadalomnak, az egyháznak. Az iskola ne csak tudósokat, hanem erős jellemeket is neveljen. A tömegnevelésnek nagy a szuggeráló ereje, benne erősen fejlődik a közszellem, mely erőssé teszi a gyenge egyéni akaratot.

A *meglett ember* akaratának nevelésében mintául az angol társadalmi életet állítja fel.

Saját akaratunk nevelésében a munka erkölcsképző erejére és a józan életelvek kifejlődésére helyez főszűlyt.

A végső fejezetben a *nő* akaratának fejlesztéséről beszél, megérintve a nőemancipáció korszerű kívánalmait. Neveljük a nőt a családi életre, legszebb erénye pedig a munkás szeretet leszen.

Összefoglalva mindent, a legnagyobb elismerés hangján szólhatunk *Geőcze S.* új könyvéről, igazán «alapos és megbízható terjesztője az ismereteknek, okos tanácsadója a tanítóknak», sőt mindnyájunknak, kiknek szívében fekszik nemzetünk egészséges, erkölcsi megújodása.

BIHARI FERENCZ.

Külföldi lapokból.

I. «Monatshefte für höhere Schulen» cz. új folyóiratot ad ki Berlinben a porosz közoktatási miniszterium két tanácsosa: *R. Köpcke* és *A. Matthias*. Ez utóbbi terjedelmes bevezetőben fejti ki a lap célját s egyben mintegy kijelöli a tért, melyen ő — akár azt mondhatnók, hogy a közoktatási miniszterium — a középiskolák ügyében tenni valót lát. A közoktatásnak ezt az egész ágát általános szempontokból akarja gondjába venni, szemben a csak gymnasiumi vagy csak reáliskolai ügyekkel foglalkozó egyéb lapokkal. Az új porosz tantervekben kimodott egyenjogúság alapján azt a vélekedést igyekeznek majd terjeszteni, hogy a három különböző intézetben a végső cél megegyezik, csupán a nevelés közös céljához vezető útban és eszközökben van különbség. Mindenik irányból vannak munkatársai s így a közös munkától és kölcsönös megbecsü-

léstől az ú. n. humanus és reális irány között levő ellentét élességének a tompulását reményli. — Az új tantervek és egyéb felsőbb hatósági rendelkezések alapján a röviden fogalmazott rendeleteket, azok célját részletesen tárgyalja majd az új lap, valamint azoknak a tanításban való alkalmazását is, hogy így eleven érdeklődés keletkezzék. Eddig azt tapasztalták, hogy különben értelmeseznek tartott tanárok csupa kényelemből mereven ragaszkodnak a tanterv stb. betűihez, hogy maguknak gondolkozniok ne kelljen s így a tanterveket nem alkalmazták szabadon, az iskola munkája nem egyszer gyárivá vált. Ezért majd az új tantervek egyes részleteit egyéni tapasztalatokon és meggyőződésen alapuló tanulmányokban fejtegetik, ezzel az alapelvvel: *in necessariis unitas, in dubiis libertas*. — Mindenek előtt pedig az a céljok az új lappal, hogy a középiskolát a tudomány haladásával állandóan élénk kapcsolatban tartásák. A tudománnyal való folytonos érintkezés arra szolgál, hogy a mindennapi munka ezer apróságában a nevelés nagy alapelvei és a távolabbi vezető eszmék iránt az érdeklődést fentartsa, a nehéz tanítói hivatás ideális felfogását erősítse. Rámutat Matthias arra, hogy a mult század utolsó tizedeiben létesült gymnasiumi pæd. szeminariumok a tanítás technikai részét, módszerét lényegesen javították, de jelzi komoly szakembereknek azt a véleményét, hogy a módszerben való eme tökéletesedéssel az újabb tanárnemzedéknél eleddig szokatlan elbizakodottság fejledezik s veszélyes irányok jelentkeznek, a milyen pl. az, hogy az előidéken nyelvek tanáraitól jövőre a nyelvben való gyakorlottságot kívánják némelyek első sorban, csupán az ú. n. realiakat. Már pedig így a nyelvtudományi alap csekélyre becsülésével a tanítás lesúlyedne a nyelvmesterség fokára s méltán lehet tartani attól, hogy a tanításnak minden mélyebb, nevelői hatása elenyészik. Más téren is veszélyes lenne, ha a középiskolának a tudománnyal való hagyományos kapcsolata megszakadna, mert ez ad a tanár szellemi munkájához mindig új erőt. A tanári hivatás sikeres betöltése lényegében abban áll, hogy egy tudományosan művelt, érdeklődő és önállóan gondolkozó személyiség tudása és gondolkozása körének a tárgyaival önállóan bánni tud s azt az ifjúságnak közvetlenül és lelkesedéssel tudja átadni. Azzal a trivialis igazsággal, hogy a tanításban az anyag a fő, nem lehet kielégíteni az olyan tanárt, a kinek eleven pæd. felfogása van, mert az ilyennek az a véleménye, hogy az a személyiség az első a mely az anyagot az ifjúsággal megismerteti; az anyagnak kell alkalmazkodnia, mert az ember elég erős, hogy akarjon s úgy uralkodjék az anyagon, a mint akar. Tanáraink közül mindnyájan azok iránt érzünk különösen halát — írja Matthias — kiktől a tudomány szellemének és melegének a lehelete jutott hozzánk melegítően és lelkesítően. Ilyen hatása mindenk szak tanárának lehet, ha az alkalmas pontokon a tanulókhöz tud férközni, a kik szívesen tanulnak, ha

erre ösztönzést nyernek s ha őket alapos szellemi erőfeszítésre érdemesnek tartjuk. Az egyetemen képzett tanárnak a tanításban való örömét leginkább az a felfogás öli meg, melynek még a felsőbb osztályokban is ez a jelszava a túlterheléstől féltében: «A mit a tanulók nem tudnak mindnyájan egyenlően elvégezni, olyat nem is kell kívánni.» A középiskolának, azok tanárainak és tanításának a tudományos jellegét csak ezzel a másik jelszóval lehet fentartani: «A mit kívánunk, azt nem kell a tanulóknak egyenlően végezniök.» E tudományos felfogással indul meg az új folyóirat, mert szüksége van a tudomány tápláló talajára az ifjúságnak s szüksége van a tanárnak is, t. i. a régi fajtának, ki szívesen és szeretettel mélyed tudományos munkáiba. — Végül: meg akarja óvni a porosz középiskolát az önhitt tetszelgéstől, maga túlbecsülésétől, s hogy tag látókört nyisson számára: a többi német országok és a külföld iskoláit is szemmel kíséri, hogy a bárhol található jót hasznukra fordíthassák. Különösen érdekes e beköszöntőben a tudományval való összeköttetés kiemelése, meg e kiemelés oka. Mi még nem tartunk ott a tanárképzésben, a hol a poroszok, még csak most óhajtjuk kezdő tanáraink számára a gymnásiumi pæd. szemináriumokat, szóval épen a gyakorlati képzést sürgetjük népiskolai, középiskolai tanítóképzésben egyaránt. Reméljük, hogy a magyar gymnásiumi szemináriumok szervezete — majd ha lesznek! — meggátolja a módszerben való tökéletesedés mellett is az elbizakodást, hiszen négy évi tudományos munka után jutnának bele a tanárjelöltek s nem bizonyos módszer eltulajdonítása céljából. Akkorra a poroszoknak ez a tapasztalása jó lesz tanulsággul.

Ez új lap januári számában Paul Geyer azt fejtegeti, hogy a három féle középiskola egyenlő értéke az ott elért általános műveltség mértékétől függ. A kormány elrendelhetette ezt, de valósággá csak akkor lesz, ha legalább egyelőre nem az értelmi képzettség azonos voltára gondolnak, hanem arra fordítják a főgondot, hogy a philosophiai — vallási képzés mértéke legyen megegyező. Ezt mindhárom intézetben ugyanaz a három tárgy szolgálja csaknem teljesen azonos terjedelemben; a vallástan, történelem és anyanyelv, ezek az ethikai tárgyak. Ezeknek kell mindhárom helyen egyenlően érvényesülniök. Az anyanyelvi írásbeli dolgozat lehet aztán az összehasonlítás alapja: ha (talán 20—30 év alatt) kiderülne, hogy a reáliskolai tanulók dolgozatai általában felületesebbek és éretlenebbek, mint a gymnásiumot végzetteké, akkor lehetne azt mondani, hogy a mai élő nyelvek kevésbé fejlesztik az értelmet s hogy ezek irodalmának az ókori nyelveknél csekélyebb az ethikai és æsthetikai művelő ereje. Az egyenlő értékűség alapját tehát a nevezett három tárgyban kell keresni, a mint a tantervek is erre céloznak e szavakkal: különösen az ethikai tárgyakból, de a többiből is termékeny csirákat kell kifejleszteni a jellemfejlődés alapjául, ha az iskola nevelői

feladatát is teljesíteni akarja; az erkölcsi alap megadása az akaratot is ebbe az irányba tereli. De ez miképp történhessék? Geyer itt arra utal, hogy ha a tanár személyisége és oktatási módja meg nem gátolja, Sophokles és Plato, Schiller és Goethe, meg a szentírás gondolatai lehetnek ugyan magoktól is hatással az erkölcsi jellem kifejlődésére, de még ha a tanár igazán lelkesedik is az eszményért, nagyon bajos határozott eredményt remélni, mert az iskolában és a családban unos-untalan ismételt mindenféle erkölcsi szempontok és szabályok ma minden összefüggés nélkül, töredékesen jutnak az ifjúsághoz. Geyer ennek megváltoztatására, állított is össze egy kis iskolai erkölcsstant (Schulethik, 1900), melyben a legfontosabb erkölcsi fogalmakat (akarat, munka, kötelesség, lelkiismeret, szabadság, szeretet, jellem, személyiség) idézetek alapján egyenként meghatározza s egyszersmind könnyen érthető, szerves összefüggésben tünteti fel a nélkül, hogy akár *sophisticus casuistika*, akár *phariseus «moralizálás»* volna benne. Az anyanyelv tanára veheti ennek különösen hasznát. Geyer szerint nem elégedhetik meg az egyes költői művek (pl. Goethe *Iphigeniája* vagy *Macbeth*) erkölcsi tartalmának a feltüntetésével, hanem az a feladata, hogy a régi és új erkölcsstan, sőt a világi és keresztyén bölcsesség között levő különbséget bár nagy vonásokkal és röviden — feltüntetve, ez összevetés által szilárd világnézet alapját vesse meg. E célra szükséges, hogy a felső osztályokban legalább két évig tanítsa az anyanyelvet s e mellett még valamit. Sokkal mélyebb hatással lenne az etikának a tanulókra, ha nem csak úgy odavetve, hanem mintegy fejlődésében ismernék meg egyes tételeit. Húsz évi tapasztalattól állítja, hogy pl. azt a tételt: a szabadság nem egyéni önkénykedés, hanem az egyes ember akaratának a helyes közakarat törvényének önkéntesen való alárendelése, — a felső osztályban értik és megügyelik annyira, mint a Galilei törvényeit s Horatius versmértékét. A vallástaniásban is a tanár személye az első, mert csak akkor lehet e tárgy a többi etikai tárgyakkal szoros összefüggésben, ha legalább a felső fokon a vallástanárról szakismeretein kívül a bölcsészeti fejlődésével, a történelemmel s az irodalommal, főként a nemzetivel ismerős. Így lehet az erkölcsi alapokon épülő irodalomtanításnak természetes kiegészítője a vallástanítás. A tanárnak a tudomány támadásait a tudomány fegyvereivel kell visszaverni tudnia, mert a pusztá elítélés mit sem ér már ott a felső fokon. A történettanításban is a tanár személyisége az első, a szív melegsége jobban hat az érzésre és az akaratra, mint az oki összefüggés éles elméjű fejtegetése. Schillernek, a költőnek ma is igaza van abban, hogy a tények megítélésében a teleologiai szempontot tartja elsőnek. Ez pedig első sorban etikai. Azt kell az ifjúságnak megtanulnia, hogy a népek külső jóléte az erkölcsi derékséggel nő és száll, — hogy erkölcs-telen politikának lehet ugyan pillanatig tartó sikere, de romlásához

vezet, hogy nagy joggal nagy kötelesség is jár stb. A történelem általános ilyen szellemű tanítása óriási eredményű lenne. Ha a tanárok egyértelmű munkája az érettségít tevőket e három tárgy segítségével mindhárom intézetben szellemileg annyira emelte, hogy minden gondolkodásnak az érzékfeletti, transcendens problémákhoz szükségképen a valóság szemléletéből való felemelkedését felfogják : akkor egymással egyenlő értékűek, akár tanultak latint és görögöt, akár nem. Érzi Geyer az ellenvetést : nincs e tervet valósítani tudó tanár, sem tanítvány ! Azt feleli : tudja, hogy eszményt tűzött ki, de ezt az eszményt az új tantervekben is megtalálta s jaj az iskolának, ha nem a legmagasabb célét tűzi maga elé, a tanár aprólékos gondjai között, szűk körében nem igyekszik ama legmagasabbban levő vezéricsillagok szerint tájékozódni, melyek a nevelő hivatását a világ legelső hivatásává tették ! Van alkalmas tanuló is elég ; csak meg kell kísérlni, hogy az újabban túlságosan támogatott közepes tanulók helyett egyszer már a letehetségesebbekre fordítsuk a legnagyobb gondot.

Geyernek ebben van némi igaza, de maga is érzi, hogy az iskola nemzeti feladata nem engedi kivételeket tennünk a tanításnak középontjainvá. — Kivonatban nem lehet szép cikkének igazi hatása. Magas erkölcsi, eszményi célja így is meglátszik s a cél távolsága miatt való sóhajtásnál talán több eredménye is lesz.

E beces számban még Heubaum tanulmánya van az első porosz közoktatási törvénytervezetről (1798—1807). *Münch* az ítélésre való nevelés fontosságát fejtegeti : az igazi nevelésnek az is feladata, hogy legalább némely tárgyban önálló ítélésre képesítsen, a minél még magasabb feladat, hogy a serdülő nemzedékben az értékek helyes, örök mértékeit megörökítsük ; I. Kreutzer és Adolf Harnack a római császárság történetének iskolai tárgyalásáról irnak két cikket. *Harnack* többek közt azt mondja : «A tanulónak csak tettekből és intézményekből kell a történelmet megtanulnia, hogy becsülni tudja a tetteket s megértse a tettekért való felelősséget. A személyeket, cselekményeket, történelmi alkotásokat olyan lánczolatban kell eléje tárni, hogy kétsége se maradhasson arról, hogy minden hatástalan, a mi nem tettben nyilvánul és hogy semminek sem volt hatása, a mit csak elgondoltak.» Geyer ugyan jobban hangsúlyozza a történelem szellemi részét, de végeredményében ez éppen olyan erős erkölcsi követelést jelent. — F. Caro ir még e számban a franciaországi középiskolai mozgalomról.

E bő ismertetésnek nem az új folyóirat hivatalos színezete az oka — bár iránta való érdeklődésünket ez fokozza, — hanem az, hogy következetesen magas célokat tűző fejtegetései, kivált Matthias beköszöntője, meg Geyernek az erkölcsi alapot és célát kiemelő szavai méltán számíthatnak érdeklődésre.

A «Lehrproben und Lehrgänge» 1902-iki első számába A. Baummeister részletesen fejtegeti, hogy Nietzsche veszedelmes félrevezetője a serdülő ifjúságnak. Mivel a mi tanítványainkat Nietzsche-től nincs miért féltünk, csupán azt az aggódo hangot emeljük ki, melyen a mai élénk közlekedés utján mindenüvé könnyen eljutó lapokban, a nagy központok eseményeiről való értesülésben, általában a nép mai életmódjában az ifjúság számára rejlő sok veszedelmet felemlíti ugyan, de ezeknél szinte károsabbnak tartja azt a finomabb mérget, melyet ragyogó nyelvezetű munkák juttatnak a sóvár ifjú olvasóba, különösen az élénkebb és fogékonyabb lelkeket szédítve meg. — Ez a lap is jórészt az új tantervekhez fűzi egyes közleményeit. L. Schädel giesseni tanár «Kloppstock néhány ódája és az előadásról szóló tan» című tanulmányában a jó előadás fontosságát hangsúlyozza a közéletre és az iskolára való tekintettel s összeállítja az előadás legfontosabb szabályait, mert a mai életnek jogos kívánsága, hogy a gymnáziumot végző tanuló jól tudjon olvasni, beszélni, előadni. Ezért olvasás közben a helyes hangsúly megtalálása szükséges első sorban: a logikai hangsúly; ki kell fejezni a szavakban levő érzést is, mert csak itt kezdődik a szép olvasás, az ethikai hangsúlylyal; végül a jó olvasásnak æsthetikai jellemvonása is van, a melyet ugyan aligha sajátít el minden tanuló, de a tanárnak ez hatalmában tartozik lenni. E három foka van az olvasásnak, mely így a szellemet is fejleszti, feltéve, hogy megfelelő olvasmányok jutnak a gyermek kezébe s nem olyasmi, a mit teljesen nem értve, értelmesen, érzéssel, szépen nem is olvashat.* — Sprengel azt keresi «Eichendorff Taugenichts című beszélya a tanításban» czímmel, hogy mi módon lehetne az újabb irodalomnak (a Goethe után levőnek) is helyet adni az iskolában. Nem arról kell beszélni, hogy az egészet mi módon lehetne beilleszteni, mert erre a kérdés még nem érett eléggé. Czélszerűbb volna elvi és általános megegyezésre nem vezető megvitátás helyett egyes újabb műveket vizsgálni meg az oktatásra belőlök háramolható haszonra való tekintettel, hogy aztán az alkalmast megfelelő módon fel lehessen használni. Ily czélből tárgyalja itt e megnevezett munkát. — Érdekes még e számban M. Wiesenthal fejtegetése arról, hogy a földrajzi ismereteket a középiskoia felső osztályaiban nem a történettantás mellett, a mint a tanterv kívánja, hanem azzal szerves összefüggésben kellene és lehetne ismételni.

Ugyanitt Paul Geyer négy anyanyelvi írásbeli dolgozat részletes tervét közli, Kacbel pedig egy tanévet befejező német órát ír le (a IV-ban).

* Ezt a kérdést Johannes Boock, *Sprachästhetik. Grundlegung, Methodik und Technik für die Behandlung der Formenschönheit im deutschen Unterricht* (Berlin, 1902. Gaertner. VIII. 228. lap) című műve részletesen fejtegeti.

Gaebel a léirt órán összefoglalta, a mit az elmúlt évben az anyanyelvi órákon végeztek: az olvasmányok és a nyelvtan anyagát, lehető szerves összefüggésben mutatta fel az egészet s új érdeklődést keltett iránta a jövő év feladatával való összekapcsolás útján. — A. Biese, ki e lapban az anyanyelv tanításával a múlt évben bőven és szépen foglalkozott («Gondolatmenet a német nyelv tanításában a legfelsőbb osztályban»), a «Zeitschrift für das Gymnasialwesen» 1901. decz. számában közöl egy fejezetet ugyane tárgy tanításának elméletéből és gyakorlatából. Szerinte is ez a középiskola legfontosabb tárgya. Arra mutat itt reá, hogy valamely költeményt nem a külső tények megmagyarázása, hanem ezeknek a személyi vonatkozása útján lehet teljesen megértetni, mert mindig a személyi az alap s az a célja a tanításnak, hogy a magasabb osztályokban mindinkább megelevenüljön a költő alakja abban a sok anyagban, melylyel teremtő módon foglalkozott. Az alsóbb osztályokban a költők neve jóformán csak üres név, ott elég néhány életrajzi adat, a tanulók csak egyes dolgokat tanulnak tőlük. Mindinkább csoportosítani kell az adatokat, sajátosságában kiemelni a személyiséget s ugyanannak az anyagnak különböző feldolgozásaiból az egyes költőket jellemző vonásokat meg kell világítani. Valamely jelentékeny költői művet egyszeri olvasás után végképen félretenni nem szabad, mert épen a réginek felsőbb osztályban más oldalról, újabb összefüggésben való bemutatása hat nagyon fejlesztően a tanulóra. Mindig a benső, a lényeg a fő, hogy ne vesszen el az aprólékosságok között a szellem, — a külső, a tények feltüntetése között az eszme. Eljárása módját Goethe «A sas és a galamb» című költeményén mutatja be Biese.

Az új porosz tantervekhez csatolt megjegyzések nyomatékosan hangsúlyozzák az iskolai nevelés érdekében, hogy minél több tárgy legyen az egyes osztályokban egy kézben s lehetően sok órája legyen mindig az osztályfőnöknek. Ehez szól a «Z. für das Gymnasialwesen» 1902. januári számában A. Lange; helyesli e kívánságot, de épen az abban is kifejezett szellemben veszélyesnek tartaná, ha valamely szakot arra nem képesített, tehát azzal nem is valami különös kedvvel foglalkozó tanárra bízánák, mert így azokra terhet rónának s az a tanítás nem kedvből, hanem a szükség parancsából táplálkoznék. Bármily kívánatos is az oktatásnak a tanár személyében való egységesítése, gyakorlati tekintetek is azt kívánják, hogy ez ne történjék feltétlenül, minden áron. Igazságtalan volna az iskola az olyan osztály iránt, melynek sok óráját az elvnek vakon engedelmességgel olyan tanárnak adná, a ki — ha meg van is a képesítése — nem tanít elég ügyesen, vagy nem veszi hivatását elég komolyan és lelkiismeretesen, unalmasan tanít avagy nem tud fegyelmelni. Ily esetekre gondolva az a nézete, hogy a nem egészen alkalmas tanárt lehetőleg sok osztályba kell küldeni, így okta-

tásának a káros befolyása inkább megoszlik s nem teszi tönkre valamelyik osztályt több tantárgy tanításával. Ép ilyen okok miatt szükséges néha az osztályt egyik-másik tanár kezéből kiszabadítani, bármily káros legyen is a sok tanárváltozás; szerencsés osztály, melyet alkalmas tanára a középiskolán végig vagy több évig kísérhet, de bűn volna épen az osztály ellen, ha nem valami jó tanár vinné őket több éven át. Minthogy az iskolában minden a tanító személyiségétől függ, arra a természetes következésre jut a cikkíró, hogy mindig erre a személyiségre való tekintettel kell a tárgyakat elosztani, nem pedig akármilyen szépen készített kapta szerint.

A tantervnek is ez a kívánsága, a minthogy józanul más eredményre nem is lehet jutni e kérdésben. Nálunk tudunkkal *Barcsa János* foglalkozott legutóbb «a felvezető rendszer» ügyével (Debreczeni Protestáns Lap, 1901.) s hasonló eredményre jutott. Egy kézben lehetőleg sok tárgy juttatását kivált az alsó osztályokban kell nagyon fontosnak, feltétlenül szükségesnek tartanunk, az első osztályban mindenkifelett, mert az egy tanító kezéből a gymnáziumba jutó apró gyerektől kívánni sem lehet, hogy mindenik tanárához hozzá szokják s épen olyan kívánság az, hogy a hozzájuk alig pár órára járó tanár e kis fiúkat kellően megismerje.

Különösen a német pädagogiai irodalomban sokszorosan elő adták már, hogy miért szükséges a humanus gymnázium. A «Z. F. d. Gymnázium-wesen» e számában is arról van megint, egyszer szó, hogy mit nyerne a tanulók az u. n. human tárgyakkal. Már *Hoffmann* e nyereséget a nyelvtani, æsthetikai, történeti és bölcészeti érzék fejlesztésében látja, a mely meghatározással — maga is jelzi — semmi újat nem mondott.

i. s.

*

II. Mindig jól esik olvasnunk, ha egy-egy magyar ember tudományos működésével a külföldön elismerést szerez. Főleg áll ez a pädagogia terén, a hol a tudományos belátást illetőleg olyan nagyon-nagyon elmaradtunk a kor színvonalától. Jóleső érzéssel olvastam ilyen elismerő ismertetést a *Rethwisch C.*-féle *Jahresbericht über das höhere Schulwesen* 1900 ról szóló kötetében (II. r., 31. l.) *Horváth J.* soproni tanítónak *Erziehender Unterricht. Eine Darstellung seiner psychologisch-pädagogischen Grundverhältnisse* (Leipzig, 1900.) című tanulmányos könyvéről: «Ein ungemein fesselndes Buch ist Horváth's *Erziehender Unterricht*, das vortrefflich in die dem oberflächlichen Blick verborgenen Äusserungen des menschlichen Seelendaseins einführt, das immer neue Gesichtspunkte erschliesst und nicht allein alle Erziehungs- und alle Lehrthätigkeit vor der ermüdenden Einförmigkeit bewahrt, sondern an-

leitet, wie derjenige, der das Wesen des sich entwickelnden Menschen in den feinsten Verzweigungen kennen lernen will, dem Kardinalsatz aller Pädagogik, den Zögling individuell zu behandeln, gerecht werden kann. Man lese z. B. die Abschnitte über Anlagen, über die Spiele der Kinder und der Erzieher, über Nachahmungsbewegungen, über Wesen, Begründung und Erhaltung der Aufmerksamkeit über die erziehliche Bedeutung des Lehrtons, über Ermüden und Erholen — überall begegnet man einer scharfen Beobachtungsgabe und einer klaren Darstellung. Zahlreiche Beispiele verdeutlichen die oft recht verwickelten und vielseitigen Beziehungen seelischer Gebiete». — Nem tudom, hogy Horváth J. miért adta csak németül ki a munkáját, és miért vonta meg működését a magyar pädagogiai irodalomtól, mely oly igen nagyon rászorul mindannyiunk szorgalmára és tevékeny jóindulatára. Más magyarázatot nem találok, mint hogy nem akadt kiadó, ki a munka közreadására vállalkozott volna, a mi minálunk, sajnos, nem ritka eset. B. J.

VEGYESEK.

— Ifjúsági egyesületek. Nagy energiával törekszik Wlassics miniszter a népnevelés rendszerét teljessé tenni. Lefelé a kisdedóvással kapcsolta, fölfelé az ismétlőiskolák szervezésével fejlesztette a népiskolát, s már a tavaly kiadott gondnoksági utasításokban ajánlta az ifjúsági egyesületek alakítását, a melyek által az iskolaköteles korból kilépett ifjak szellemi és erkölcsi vezetését és gondozását akarja elérni. Folyó évi 21015. számú rendeletével a tanfelügyelőket buzdítja az ifjúsági egyesületek ügyének fölkarolására s egyuttal leírja egy mintául használandó alapszabály-tervezetben az ilyen egyesületek célját és szervezetét. A cél: a hazafias és vallás-erkölcsi érzület ápolása; hasznos ismeretek terjesztése, becsület tudásra való szoktatás; az eszközök: fölolvadások, előadások, könyvtár, nemes szórakozás, daloskör. Hiányzik a célból is, az eszközök közül is a testi ügyesség ápolása, a mire pedig a rendszerint egyoldalú munkában tevékeny nép fiai rá vannak szorúva, mert tapasztalás szerint igen kevés rugalmasság is nagy tunyasági hajlam jellemzi a népet. Népies labdajátékok szabályszerű kultiválása, egyszerű versenyek: futásban, ugrásban, mászásban, összekötve kirándulásokkal, nézetünk szerint igen jól, hasznosan és vonzóan bevolnának illeszthetők a programba. — Az egyesületet egy tanító vezeti, de az ügyvitel a rendes tagok közül választandó tisztikar föladata, a mi által igen bölcsen alkalom és inger van adva az ifjúságnak, hogy a felelősséggel járó közügyek intézéséhez kedvet és értelmet kapjon. A felnőttek érdeklődésének út van nyitva a pártoló